

159.9
37.048.4

(270)

423

Univ. doc. dr. Josef Starob:

o psychodiagnostice zájmů.

Zvláštní výtisk z časopisu
"Věstník pedagogický", sv. 18, č. 6-7 (1940)

Fiskem školního nakladatelství pro
léchy a chorovu v Praze - 1940.

405
AR 415

způsobena k věcným objektivním mravním normám a jest jimi naplněna, neboť struktura vytvořená osobností potřebuje objektivního obsahu, aby vytvořila konkrétní čin určitého druhu, který zvyšuje kulturní niveau jak její, tak i jejího okolí. Osobnost, vedená jen svými osobními choutkami a idiosynkrasiemi, nemajíc žádného kulturního obsahu, ztrácí svůj význam mravní i — umělecký. Romantika a umělecké směry z ní vyšlé chybovaly často, že tuto prázdnou osobnost hodnotily jakožto osobnost mravní. Mravní úkoly čerpající obsah z objektivních norem a zásad a při držování žáků k jejich plnění jsou nejlepším prostředkem k potírání pouhé prázdné osobnosti, lepším než všecko moralisování a kárání.

Univ. doc. dr. Josef Stavěl (Praha):

K psychodiagnostice zájmů.

Osobní vlastnosti duševní možno pro hrubou orientaci rozdělit do pěti základních skupin. Jsou to:

1. *Osobní schopnosti.*
2. *Osobní tendence* (pohnutky; sem řadíme pudy, city a zájmy, jakožto činitele, určující směr osobní činnosti).
3. *Osobní vlastnosti psychomodální* (sem řadíme většinu vlastností „temperamentových“, na příklad prudkost, vzrušivost, pak základní vitální nálady, na příklad sklon k euforii nebo depresi, mnohé z toho, k čemu se poukazuje termínem „psychické tempo“ a jiné vlastnosti, pokud jest jimi určován *celkový ráz, modus* psychické aktivity, nikoliv její specifické zaměření).
4. *Osobní vlastnosti strukturální* (sem řadíme vlastnosti, charakterisující strukturu osobnosti jako celku, tedy na příklad vyrovnanost, diferencovanost, vyzrálost, zduchovělost, introvertovanost, labilitu, integrovanost atd.).
5. *Osobní vlastnosti, související s komplexními postoji subjektu vůči vnějšku* („světu“, „okolí“; sem patří složité a interindividuálně velmi různě fundované vlastnosti, jako „společenskost“, „přizpůsobivost“, „svědomitost“, „pořádnost“, „určitost“, „čistota smýšlení“, „upřímnost“, „přímost“ atd.).

Psychologicky poznat určitou osobnost po stránce jejích více méně stálých vlastností („disposic“) znamená, poznat ji ve všech právě naznačených směrech. Rozumíme-li psychodiagnostikou soustavu metod, umožňujících toto poznávání způsobem vědeckým, plyne z toho, že tyto metody musí býti uzpůsobeny tak, aby jimi bylo možné poznání osobnosti po všech oněch stránkách. Teoretické úvahy i dosavadní praktické zkušenosti vedou k závěru, že tento obsáhlý úkol nelze zvládnouti jedinou, resp. jednostranně orientovanou metodou. Každá ze zmíněných oblastí osobnosti musí být triangulována z podstatně jiného, zvláštního metodologického

hlediska a poznání osobnosti jako celku možno se přiblížiti jen vhodnou a záměrnou kombinací těchto různých metod.¹⁾

Abych ozřejmil konkrétněji: *Diagnostika na základě výkonů* (a tudíž i většina typických „testů“ v užším, pravém slova smyslu) jest na příklad základní a nepostradatelnou metodou k sondování osobních schopností, kdežto pro poznávání osobních motivů, dispozic citových a zájmů může míti jen podřadný význam. Opačně jest tomu u *diagnostiky na základě výrazu*, k níž patří též na příklad grafologie. Grafologie a vůbec studium osobních projevů výrazových (tedy na příklad mimiky, gestikulace, výrazových kvalit lidského hlasu atd.) jest via regia, jde-li o poznávání citové stránky osobnosti, kdežto pro poznávání osobních schopností (ve vlastním slova smyslu) má význam pouze jako doplněk metod testovacích, byť i doplněk důležitý. Pro poznání některých vlastností psychomodálních a strukturálních jest opět velmi významná *diagnostika na základě konstituce*, t. j. diagnostika, vycházející jednak z individuálních vlastností vnější stavby těla, jednak ze zvláštností fyziologického dění, které s individuální konstitucí úzce souvisí, tedy na př. ze studia individuální „endokrinní formule“ atd.

Čtvrtou hlavní větev psychodiagnostiky bych nazval *diagnostikou na základě výpovědí*. Jest hlavní metodou m. j. též k analýze osobních zájmů a z toho hlediska se jí zde budeme blíže zabývat.

Diagnostika na základě výpovědí vychází, jak napovídá název, od toho, co nám subjekt sám o sobě a o svých zážitcích a postojích sděluje, tedy konec konců sdělití chce.

Tím se ostře liší na příklad od diagnostiky výrazové, která naopak vychází od pokud možno bezděčných, vědomě málo kontrolovaných výrazových symptomů, ježto věří, že právě jimi se projevuje pravá, hlubší povaha člověka. Proto na příklad prvním krokem každé vsutku vědecké grafologické analýsy jest kritické posouzení, které z charakteristických rysů určitého písma možno považovati za bezděčné, které naopak za více méně vědomě produkované, resp. formované. Při tom se vychází z poznatku, že některé rysy písma, jako na příklad úhel sklonu, mohou být vědomím ovlivňovány daleko snadněji než jiné, na příklad spojovanost písmen nebo poměry délek. Proto se bude při grafologickém rozboru ceniti výrazová a tedy diagnostická hodnota prvních méně a bude se vycházeti především od těchto druhých rysů, které unikají pozornosti pisatelově, nemohou se proto státi tak snadno předmětem vědomé „machy“ a jsou tedy pravým, t. j. bezděčným výrazem osobnosti. Diagnostika na základě výpovědí nevychází z bezděčných projevů subjektu, nýbrž naopak z jeho vědomých sdělení; již z toho vyplývá, že jest vstupní branou především do těch oblastí osobnosti, které úzce souvisí s plným uvědomením a sebereflekt-

¹⁾ Více o tom viz v mém referátu „Zum Aufbau der Psychodiagnostik“ (in „Comptes rendus de la VIIIe conférence internationale de psychotechnique“, 1935, str. 378—385).

váním. Proto jest též základní metodou k poznávání osobních zájmů, neboť i zájmy souvisí s uvědomělou sférou osobnosti.

Zájmy patří k třídě osobních jevů, jež jsme označili jako osobní motivy, pohnutky. Pohnutky mohou býti více či méně uvědomělé. Málo uvědomělá mohou býti různá hnutí pudová a citová. Také v pozadí každého zájmu jest sice nějaká pohnutka pudová nebo citová, o zájmu však mluvíme tím spíše, čím uvědoměleji jest fixován a sledován cíl, resp. předmět nějakého pudového nebo citového hnutí. O takových uvědomělých motivech jednání může však člověk, chce-li býti upřímným, vypovídati celkem dosti spolehlivě, což zajisté neplatí o méně vědomých motivech pudových a citových. Jen vyspělá osobnost, zvyklá sebe více méně analysovat a reflektovat, může nám říci něco o různých komplikacích svého hlubšího života pudového a citového. Od dítěte to budeme sotva očekávat nebo žádati. Naproti tomu nepochybujeme, že i od vyspělejšího dítěte dostaneme nezřídka dosti upotřebitelné odpovědi, dotazujeme-li se, co je zajímavé. Nepochybujeme o tom v běžné životní praxi, a není příčiny pochybovat o tom ani v rámci vědecké diagnostiky.

Ovšem v rámci vědecké diagnostiky se z takového dotazování stává metodologický problém, který třeba řešit s žádoucí soustavností a kritičností. Právě k této stránce bych zde rád přispěl několika studii.

Problém se rozpadá v podstatě na dvě části. Záměrná psychodiagnostika se totiž dostane nad běžné improvizované sondování zájmů tím, že

1. učiní z dotazování promyšlenou soustavu,

2. tím, že se postará o kritické zhodnocení odpovědí, jež byly od zkoušených získány tímto dotazováním, t. j. že si přesně uvědomí, jaké psychologické závěry možno z těchto odpovědí vyvoditi, s jakou spolehlivostí a diagnostickou důsledností a hodnotou.

V tomto článku se omezím na otázku prvou. Otiskuji zde především dotazník k zkoumání zájmů a naznačím, podle jakých zásad a hledisek jest sestaven. V dalších člancích se pak budu zabývat jeho spolehlivostí, diagnostickou hodnotou a vůbec analýsou výsledků jím dosažených.

Dotazník zní a jest upraven takto:

Ú S T A V L I D S K É P R Á C E

Praha II., Sedmihradská 11.

Jméno a příjmení:

Věk: let..... měsíců..... Mateřská řeč:..... dneš. datum.....

Třída..... typ školy..... v.....

DOTAZNÍK Z-VIII.

Sestavil univ. doc. dr. Josef Stavěl

Návod:

Odpovědi na tento dotazník mají býti podkladem k psychologické analýze Vašich zájmů a sklonů.

Jsou v něm uvedeny různé činnosti a věci. Před každou jest natištěno:

A N ?

Podtrhněte A, když jest Vám dotyčná činnost nebo věc sympatická, když vzbuzuje Váš zájem.

Podtrhněte N, je-li Vám naopak antipatická, vzbuzuje-li nechuť, nelibost.

Podtrhněte ?, je-li Vám lhostejná, indiferentní, nebo nemůžete-li se rozhodnouti jinak.

Je-li Vám dotyčná věc nebo činnost zvláště sympatická, máte-li o ni velký zájem, **udělejte kolem A kroužek**. Obdobně udělejte **kroužek kolem N**, máte-li vůči ní velmi vyhraněnou antipatii.

Odpovězte na každou otázku, žádný příklad nevynechejte!

O odpovědi dlouho neuvažujte, řiďte se prvním dojmem; snažte se tedy reagovat bezprostředně, na základě citového postoje, nezkrasleného dodatečnými rozumovými úvahami.

Buďte upřímný, především též k sobě. Nepředstírejte sám sobě zájem, kde ho vskutku není.

Další pokyny jsou u jednotlivých částí dotazníku.

Č Á S T I.

Zde jsou uvedena různá povolání a zaměstnání. Reagujte na každé tak, jak bylo naznačeno v návodu. **Nepřihlížejte však k hmotným nebo společenským výhodám nebo nevýhodám toho kterého zaměstnání.** Jde jen o to, **zda jsou Vám sympatické nebo antipatické ty práce a úkony, z nichž se dotyčné povolání skládá**, bez ohledu na to, zda byste si chtěli takové povolání skutečně zvoliti či nikoliv.

1. A N ?	advokát	27. A N ?	filolog
2. A N ?	archivář	28. A N ?	filosof
3. A N ?	autozávodník	29. A N ?	filmový režisér
4. A N ?	astronom	30. A N ?	geolog
5. A N ?	architekt	31. A N ?	geometr
6. A N ?	aeromechanik	32. A N ?	hasič
7. A N ?	automechanik	33. A N ?	herec divadelní
8. A N ?	akrobat	34. A N ?	herec filmový
9. A N ?	básník	35. A N ?	hudebník
10. A N ?	botanik	36. A N ?	historik
11. A N ?	badatel	37. A N ?	hodinář
12. A N ?	brašnář	38. A N ?	hostinský
13. A N ?	cestovatel	39. A N ?	horník
14. A N ?	cukrář	40. A N ?	chirurg
15. A N ?	čalouník	41. A N ?	chemik
16. A N ?	četník	42. A N ?	instalatér
17. A N ?	číšník	43. A N ?	inspektor (školní)
18. A N ?	detektiv	44. A N ?	inženýr důlní
19. A N ?	dekoratér	45. A N ?	inženýr lesní
20. A N ?	dirigent orchestru	46. A N ?	inženýr strojní
21. A N ?	důstojník	47. A N ?	inženýr stavební
22. A N ?	dozorce (nad prací)	48. A N ?	inženýr zemědělský
23. A N ?	drogista	49. A N ?	kazatel
24. A N ?	elektroinženýr	50. A N ?	kuchař
25. A N ?	elektrotechnik	51. A N ?	konstruktér
26. A N ?	fotograf	52. A N ?	knihkupec

53.	A	N	?	korespondent	119.	A	N	?	redaktor
54.	A	N	?	kinooperatér	120.	A	N	?	romanopisec
55.	A	N	?	karikaturista	121.	A	N	?	režisér
56.	A	N	?	knihovník	122.	A	N	?	restauratér
57.	A	N	?	kněz	123.	A	N	?	rybář
58.	A	N	?	knihář	124.	A	N	?	rolník
59.	A	N	?	krejčí	125.	A	N	?	řezbář
60.	A	N	?	kritik divadelní	126.	A	N	?	řezník
61.	A	N	?	knihtiskař	127.	A	N	?	ředitel školy
62.	A	N	?	kovář	128.	A	N	?	ředitel továrny
63.	A	N	?	kreslič technický	129.	A	N	?	ředitel banky
64.	A	N	?	letec	130.	A	N	?	ředitel zábav. podniku
65.	A	N	?	literární kritik	131.	A	N	?	ředitel cestovní kanceláře
66.	A	N	?	listonoš	132.	A	N	?	řečník (politický)
67.	A	N	?	lékárník	133.	A	N	?	soudce
68.	A	N	?	lesník	134.	A	N	?	strojvůdce
69.	A	N	?	lékař praktický	135.	A	N	?	sociolog
70.	A	N	?	lékař dětský	136.	A	N	?	stavitel
71.	A	N	?	lékař kožní	137.	A	N	?	sochař
72.	A	N	?	lékař ženský	138.	A	N	?	soustružník
73.	A	N	?	lékař pro chor. nervové	139.	A	N	?	sportovec (z povol.)
74.	A	N	?	lékař pro chor. vnitřní	140.	A	N	?	starosta
75.	A	N	?	lékař zubní	141.	A	N	?	sociální pracovník
76.	A	N	?	lékař oční	142.	A	N	?	statkář
77.	A	N	?	maliř akademický	143.	A	N	?	státní zástupce (návladní)
78.	A	N	?	maliř pokojů a písma	144.	A	N	?	spisovatel
79.	A	N	?	manager	145.	A	N	?	strážník
80.	A	N	?	montér	146.	A	N	?	strojník
81.	A	N	?	mlynář	147.	A	N	?	šofér
82.	A	N	?	mnich	148.	A	N	?	trenér
83.	A	N	?	misionář	149.	A	N	?	truhlář
84.	A	N	?	meteorolog	150.	A	N	?	tlumočník
85.	A	N	?	modistka	151.	A	N	?	tajemník osobní
86.	A	N	?	mechanik	152.	A	N	?	telegrafista
87.	A	N	?	matematik	153.	A	N	?	továrník
88.	A	N	?	námořník	154.	A	N	?	taneční mistr
89.	A	N	?	nájemce statku	155.	A	N	?	účetní
90.	A	N	?	nájemce továrny	156.	A	N	?	učitel (všeobecně)
91.	A	N	?	notář	157.	A	N	?	učitel na národní škole
92.	A	N	?	nakladatel	158.	A	N	?	učitel na občanské škole
93.	A	N	?	odborník v reklamě	159.	A	N	?	učitel jazyků
94.	A	N	?	organisátor	160.	A	N	?	učitel tělocviku
95.	A	N	?	obchodní zástupce	161.	A	N	?	učitelka ručních prací
96.	A	N	?	obchodní cestující	162.	A	N	?	učitel(ka) tance
97.	A	N	?	optik	163.	A	N	?	umělec
98.	A	N	?	ošetřovatel	164.	A	N	?	úředník státní
99.	A	N	?	obchodník auty	165.	A	N	?	úředník soukromý
100.	A	N	?	obchodník lahůdkami	166.	A	N	?	úředník technický
101.	A	N	?	obchodník látkami	167.	A	N	?	úředník bankovní
102.	A	N	?	pekař	168.	A	N	?	vědec
103.	A	N	?	politik	169.	A	N	?	vychovatel
104.	A	N	?	prodavač	170.	A	N	?	vyzvědač
105.	A	N	?	pokladník	171.	A	N	?	vyslanec
106.	A	N	?	přednosta stanice	172.	A	N	?	voják z povol.
107.	A	N	?	přednosta úřadu	173.	A	N	?	vynálezce
108.	A	N	?	průvodčí vlaků	174.	A	N	?	výtvarný kritik
109.	A	N	?	písař(ka) na stroji	175.	A	N	?	zoolog
110.	A	N	?	podnikatel	176.	A	N	?	zpěvák koncertní
111.	A	N	?	poslanec	177.	A	N	?	zápasník
112.	A	N	?	překladatel	178.	A	N	?	zubní technik
113.	A	N	?	profesor	179.	A	N	?	zvěrolékař
114.	A	N	?	psycholog	180.	A	N	?	zahradník
115.	A	N	?	psychotechnik	181.	A	N	?	zámečník
116.	A	N	?	polární badatel	182.	A	N	?	zpravodaj
117.	A	N	?	přírodovědec	183.	A	N	?	žurnalista
118.	A	N	?	průvodce v horách					

ČÁST II.

Zde jsou uvedeny různé školské předměty. Reagujte na každý tak, jak bylo naznačeno v návodu. Nepřihlížejte k osobě profesora a k způsobu, jak vám byla látka ve škole podávána. Snažte si zpřítomnit, zda by vám byl dotyčný předmět sympatický sám o sobě, bez ohledu na způsob, jak byl nebo jest podáván ve škole, tedy bez ohledu na různé vedlejší okolnosti.

1. A N ? čeština (po stránce gramatické)	15. A N ? fyzika
2. A N ? čeština (po stránce slohové)	16. A N ? chemie
3. A N ? jiné slovanské jazyky	17. A N ? zoologie
4. A N ? latina	18. A N ? botanika
5. A N ? řečtina	19. A N ? somatologie
6. A N ? němčina	20. A N ? geologie a minarologie
7. A N ? francouzština	21. A N ? logika
8. A N ? angličtina	22. A N ? psychologie
9. A N ? učit se cizím řečem vůbec	23. A N ? náboženství
10. A N ? dějepis	24. A N ? učení ve škole vůbec
11. A N ? zeměpis	25. A N ? rýsování
12. A N ? aritmetika	26. A N ? těsnopis
13. A N ? analytická geometrie	27. A N ? účetnictví
14. A N ? deskriptivní geometrie	

ČÁST III.

Reagujte na příklady zde uvedené, jak bylo naznačeno v návodě. Nevynechejte žádnou otázku, ani tehdy, zdá-li se vám podřadnou, neboť pro psychologickou analýsu může přes to mít určitý význam.

1. A N ? dějiny literatury
2. A N ? kulturní dějiny vůbec
3. A N ? politické dějiny
4. A N ? sociologie
5. A N ? čísti v novinách politické úvodníky
6. A N ? čísti v novinách kulturní hlídku
7. A N ? čísti v novinách zprávy politické
8. A N ? čísti v novinách rubriku národohospodářskou a obchodní
9. A N ? čísti v novinách sportovní zprávy
10. A N ? čísti životopisy
11. A N ? čísti essaye
12. A N ? čísti knihy filosofického obsahu
13. A N ? čísti knihy náboženského a mystického obsahu
14. A N ? čísti knihy politického obsahu
15. A N ? čísti knihy právnícké
16. A N ? čísti knihy národohospodářské
17. A N ? čísti knihy lékařské
18. A N ? čísti knihy technické
19. A N ? záliba v poučné četbě vůbec
20. A N ? uvažovati a přemýšleti o rozličných otázkách
21. A N ? debatovati
22. A N ? dělati vědeckou práci v laboratoři, v museích
23. A N ? psát romány nebo divadelní hry
24. A N ? psát úvahy, essaye, časopisecké články
25. A N ? obírat se literární činností vůbec
26. A N ? zkoumati u každé věci, jak jest dělána
27. A N ? dělati chemické pokusy
28. A N ? řešiti hádanky, křížovky a t. d.
29. A N ? snažiti se dopátrati ve všem pravdy za každou cenu
30. A N ? číst básně
31. A N ? číst romány

32. A N ? choditi do divadla na činohry
33. A N ? choditi do divadla na opery
34. A N ? poslouchati vážnou hudbu (skladby Smetanovy, Dvořákovy, Beethovenovy, Mozartovy atd.)
35. A N ? dívati se na umělecky hodnotné obrazy, navštěvovat obrazárny
36. A N ? dívat se na umělecky hodnotné sochy
37. A N ? prohlížet si památky stavitelského umění (staré kostely, paláce atd.)
38. A N ? prohlížet si krásné výrobky uměleckého průmyslu (starý porcelán, keramiku, perské koberce a jiné umělecky hodnotné tkaniny, vkusné látky, starý stylový nábytek a pod.)
39. A N ? dívat se na květiny
40. A N ? dělati věci, které vyžadují zdvořilého a uhlazeného styku s lidmi
41. A N ? vyjednávati s lidmi o rozličných věcech, získávati je pro rozličné podniky, předsvědčovati je
42. A N ? dáti se do řeči s cizími lidmi, seznamovati se s novými lidmi
43. A N ? řečniti před nějakým shromážděním
44. A N ? vstupovati do místností, v nichž jest plno neznámých lidí, z nichž jest třeba některého oslovit
45. A N ? poučovati lidi, dávati pokyny, jak udělat to neb ono, raditi jim
46. A N ? učiti někoho (bratra, spolužáka)
47. A N ? baviti lidi hovorem, zpěvem, hrou
48. A N ? pozorovati a studovati rozličné lidi
49. A N ? navštěvovati známé
50. A N ? navštěvovati schůze a různá shromáždění
51. A N ? účastniti se průvodů
52. A N ? býti členem společenských klubů
53. A N ? pořádati malé slavnosti
54. A N ? organisovati rozličná sdružení a spolky
55. A N ? být sdílným
56. A N ? hráti si s malými dětmi
57. A N ? ošetřovati nemocné
58. A N ? opatrovati a vychovávat děti
59. A N ? konati sociální práci (poznávat prostředí lidí, kteří potřebují pomoci a organisovati různé podpůrné akce)
60. A N ? pozorovat v přírodě ptáky a jiná zvířata
61. A N ? chovati si zvířata
62. A N ? loviti zvěř
63. A N ? pěstovati květiny
64. A N ? prohlídka přírodovědeckého musea
65. A N ? návštěva zoologické zahrady
66. A N ? pitvou mrtvých zvířat zkoumati stavbu jejich organismu
67. A N ? dělati si herbář
68. A N ? sbírat nerosty
69. A N ? sbírat houby
70. A N ? zacházeti s penězi (počítati je, dávati zpět jako v obchodě, přijímati je při placení účtů, i když nejde o vlastní peníze)
71. A N ? spořiti peníze
72. A N ? nakupovati zboží pro nějaký obchod
73. A N ? kupovati vůbec
74. A N ? smlouvati při koupi
75. A N ? prodávati
76. A N ? získávati zákazníky
77. A N ? zaznamenávati si vydání
78. A N ? spekulovat na burse
79. A N ? číst obchodní dopisy a odpovídat na ně
80. A N ? zajímati se o technické vynálezy
81. A N ? sám udělati nějaký technický vynález
82. A N ? propočítati a narýsovati plán k zhotovení nějakého stroje
83. A N ? rozebírat stroje, zkoumati jejich mechanismus
84. A N ? sestavování, montování nějakých strojů a vůbec předmětů z kovových nebo jiných součástek

85. A N ? obíratí se elektrickými stroji a elektrotechnikou vůbec
86. A N ? práce instalační (na př. zaříditi zvonek, domácí telefon, instalovati potrubí a pod.)
87. A N ? spravovati poruchy na strojích (na př. automobilové defekty)
88. A N ? obíratí se fotoaparáty různých soustav
89. A N ? sám si vyvolávat a kopírovat fotografické snímky
90. A N ? dělati různé řemeslné práce (truhlářské, zámečnické, krejčovské a pod.)
91. A N ? vystřihovati a slepovati z papíru různé modely, na př. krystalů, geometrických těles, domů a pod.
92. A N ? užívati rozličných nástrojů (kladiva, pilky, pilníku, vrtáku atd.) a obráběcích strojů (na př. soustruhu)
93. A N ? vázati si knihy
94. A N ? dělati modely letadel nebo jiných strojů a předmětů
95. A N ? psaní na psacím stroji
96. A N ? šití
97. A N ? vyšívání a jiné jemné ženské ruční práce
98. A N ? vaření
99. A N ? pomáhati v domácnosti (uklizení a pod.)
100. A N ? zpracovávat dřevo
101. A N ? zpracovávat tvrdý, hrubý kov (na př. pilování, kování atd. železa)
102. A N ? zpracovávat jemný a podajnější kov (na př. jemné práce zlatotepecké)
103. A N ? zpracovávat papír (na př. jako při pracech knihvazačských)
104. A N ? zpracovávat kůži (jako na př. v brašnářství)
105. A N ? zpracovávat tkaniny (stříhání, sešívání atd. látky, plátna atd.)
106. A N ? zpracovávat plastickou hlinu (jako při modelování, při pracech keramických)
107. A N ? pracovat s barvami a laky
108. A N ? zpracovávat potraviny (jako kuchař, řezník, cukrář a pod.)
109. A N ? práce na lidském těle (jako při holičství, masérství, ošetřovatelství, manikuře)
110. A N ? zpracovávatí nějaký materiál a tak mu dávati určitý výrazný nebo krásný nebo účelný tvar (vystřihování z papíru, látky, vyřezávání ze dřeva atd.)
111. A N ? dbát při psaní (na př. dopisu) na pěkný, formálně bezvadný sloh
112. A N ? modelovat
113. A N ? malovat barvami
114. A N ? kreslit tužkou anebo perem
115. A N ? aranžovati zboží ve výkladní skříní
116. A N ? dbáti na vnější úpravu práce
117. A N ? ozdobovati, okrašlovati (při rozličných ručních pracech a na různých věcech, na př. v bytě, v sešitech atd.)
118. A N ? vázati kytice nebo věnce
119. A N ? navrhovati výpravu (kulisy atd.) pro ochotnické nebo loutkové divadlo
120. A N ? vésti o něčem soustavné a přesné záznamy, na př. ve formě podrobné kartotéky
121. A N ? třídit, pořádat nějaké listiny a záznamy
122. A N ? prováděti různé výpočty (na př. statistické), které vyžadují mnoho mechanických početních úkonů
123. A N ? učiti se nazpaměť (předpokládejte, že by šlo o věc, jejíž zapamatování má cenu)
124. A N ? dělat práci, která vyžaduje velké svědomitosti
125. A N ? konati práci, při níž jest třeba velké pohotovosti v hovoru, v odpovědích
126. A N ? hovořiti se zákazníky (jako činí obchodník v krámě)
127. A N ? hovořiti se žadateli, se stranami (jako činí na př. úředník v úradě, nebo zaměstnavatel, přijímající nového zaměstnance a pod.)
128. A N ? dávati povely, býti cvičitelem (na př. v nějakém tělocvičném družstvu a pod.)
129. A N ? organisovat práci druhých
130. A N ? pracovat ve vědecké laboratoři (na př. chemické, fyziologické, biologické)
131. A N ? pracovat v uměleckém prostředí (ve filmovém, malířském, sochařském ateliéru, v divadle)
132. A N ? pracovat v tiché knihovně nebo archivu
133. A N ? pracovat v rušném obchodě
134. A N ? pracovat s mnoha lidmi v téže místnosti
135. A N ? pracovat v hospodářství, na poli nebo v zahradě
136. A N ? pracovat v továrním prostředí

137. A N ? pracovat v kanceláři
 138. A N ? pracovat v řemeslnické dílně
 139. A N ? konat práci, která vyžaduje stálého cestování od města k městu
140. A N ? hrát šach
 141. A N ? psát filmová libreta
 142. A N ? skládat básně
 143. A D ? psát si deník
 144. A N ? mít hodně knih
 145. A N ? chodit na poučné přednášky
 146. A N ? hra na nějaký hudební nástroj
 147. A N ? zpívat
 148. A N ? hrát divadlo
 149. A N ? chodit do kostela
150. A N ? tělocvik (cvičení prostná a na nářadí)
 151. A N ? hrát kopanou
 152. A N ? hrát tenis
 153. A N ? hrát hockey
 154. A N ? lyžovat
 155. A N ? plavání a jiné vodní sporty
 156. A N ? boxovat
 157. A N ? jezdit na kole
 158. A N ? pěstovat lehkou atletiku
 159. A N ? zájem o sport vůbec
160. A N ? dívat se na sportovní zápasy
 161. A N ? jezdit na motocyklu nebo v autu
 162. A N ? chodit do biografu
 163. A N ? chodit po korse
 164. A N ? pěkně se šatit
 165. A N ? poslouchat jazz-band a lehkou hudbu vůbec (chansony, taneční kousky atd.)
 166. A N ? tancovat
 167. A N ? dělat vtipy, vyprávět anekdoty, přednášet kuplety
 168. A N ? bavit se s děvčaty (u dívek: bavit se s hochy)
 169. A N ? hrát karty

ČÁST IV.

Zde jsou vždy pod sebou naznačeny dvě činnosti nebo věci, které se k sobě často mají jako protivy, nebo aspoň jako dva póly. Odpovíte sice na každou zvlášť, jako v částech předchozích, ale učiňte tak teprve tehdy, až si vždy přečtete obě sdružené otázky, neboť jejich kontrastem má právě lépe vyniknouti smysl každé z nich.

1. A N ? Vyhledávají zábavu a zotavení na místech, kde jest hodně lidí
2. A N ? Vyhledávají zábavu a zotavení o samotě nebo jen s jedním či dvěma známými lidmi
3. A N ? Mít mnoho známých
4. A N ? Mít jen několik přátel
5. A N ? Být raději s lidmi
6. A N ? Být raději sám
7. A N ? Mít ve společnosti „hlavní slovo“
8. A N ? Držet se ve společnosti v pozadí
9. A N ? Studovat a učit se spolu s kamarády
10. A N ? Studovat a učit se sám, bez přítomnosti a spolupráce druhého
11. A N ? Informovat se o určité věci tím, že se o ní hovoří s lidmi; dát si ji vyložit druhými
12. A N ? Informovat se o určité věci samostatným studiem v příslušných odborných knihách

13. A N ? Mít na lidi vliv bezprostředním stykem od jednotlivce k jednotlivci
14. A N ? Mít na lidi vliv přednáškami, tištěnými prohlášeními, přípisy atd.
15. A N ? Hodně hovořiti
16. A N ? Málo hovořiti
17. A N ? Hovořiti o vážných věcech
18. A N ? Vesele se baviti
19. *) A N ? Zabývati se neživými věcmi (na př. zabývati se stroji, zpracovávati nějaký materiál atd.)
20. A N ? Stýkati se s lidmi (dělati něco, při čem jde hlavně o styk s lidmi)
21. A N ? Zabývati se různými myšlenkami a duchovními výtvyry (literárními díly, historií, filosofickými názory a pod.)
22. A N ? Teorie; tedy zájem o poznatky různých věd pro ně samy, bez ohledu na to, zda jich možno v praxi využít
23. A N ? Praxe; zájem o praktickou činnost pro ni samu a pro užitek z ní plynoucí
24. A N ? Dělati práci, která vyžaduje mnoho přemýšlení
25. A N ? Dělati práci, která vyžaduje málo přemýšlení, ale hlavně cvik a zvyk, rutinu
26. A N ? Práce tělesná, manuální
27. A N ? Práce duševní
28. A N ? Pracovat s vědeckými fakty
29. A N ? Pracovat s vymyšlenými příhodami, s výtvyry fantasie
30. A N ? Svět střízlivé denní skutečnosti
31. A N ? Svět snu, fantasie, poetických a ideálních představ
32. A N ? Číst poučnou, vědeckou knihu
33. A N ? Číst beletristickou knihu
34. A N ? Co možná všestranné vzdělání
35. A N ? Prohloubené vzdělání v malém, speciálním úseku vědním
36. A N ? Dělati lehčí tělesné práce (nebo sporty), které vyžadují hodně obratnosti a zručnosti
37. A N ? Dělati těžké tělesné práce (nebo sporty), které vyžadují velkou tělesnou sílu a vytrvalost
38. A N ? Dívati se na sportovní výkony druhých (na různé sportovní zápasy a závody)
39. A N ? Sám činně pěstovati nějaký sport (ale bez snahy o vynikající výkony)
40. A N ? Sám se účastniti sportovních závodů a usilovati o vynikající sportovní výkony
41. A N ? Řiditi auto
42. A N ? Spravovati auto
43. A N ? Malé opravy technického rázu (v domácnosti) prováděti sám (ze záliby, ne tedy snad z úsporných důvodů)
44. A N ? Zavolati na takové opravy řemeslníka (i zde předpokládejte, že finanční zřetel nerozhoduje)
45. A N ? Práce pod širým nebem
46. A N ? Práce v uzavřené místnosti
47. A N ? Život na venkově
48. A N ? Život ve městě
49. A N ? Chodit do přírody
50. A N ? Chodit po městě
51. A N ? Vést klidný, prostý život
52. A N ? Vést dobrodružný život, plný ruchu a změn

*) Zde jsou výjimečně sdruženy tři otázky. Přečtete si nejprve všechny tři, pak teprve na ně odpovězte.

53. A N ? Konat práci, která staví před stále nové situace a úkoly
54. A N ? Konat práci jednotvárnější, při níž se v podstatě opakují tytéž situace, úkoly a úkony
55. A N ? Přestat pracovat, když se práce stala jednotvárnou
56. A N ? Dokončit započatou práci za každou cenu
57. A N ? Pracovat nepravidelně, podle okamžité nálady, bez přesného denního rozvrhu
58. A N ? Pracovat pravidelně, soustavně, na základě přesného denního rozvrhu
59. A N ? Konat práci, při níž jest možno plně se soustředit k jedné věci nebo činnosti
60. A N ? Konat práci, při níž jest třeba současně se zaměstnávat více věcmi a rozdělovat pozornost na více činností
61. A N ? Střídat často práci
62. A N ? Setrvávat při téže práci
63. A N ? Zaměstnání, při němž se většinou sedí
64. A N ? Zaměstnání, spojené s ustavičným pohybem
65. A N ? Mít zálibu v práci velkorysé, která se spokojuje jen vypracováním hlavních obrysů, zásadní koncepcí
66. A N ? Mít zálibu v propracování až do všech podrobností
67. A N ? Řídit práci druhých, udílet rozkazy
68. A N ? Konat práci pod vedením jiného
69. A N ? Pracovat v hluku a shonu
70. A N ? Pracovat v klidném prostředí
71. A N ? Dělati práce, které vyžadují velké rychlosti a pohotovosti
72. A N ? Dělati práce pomalé, které vyžadují velké přesnosti, svědomitosti a důkladnosti
73. A N ? Práce s malými, drobnými věcmi (na př. s hodinovými kolečky, jemná mechanika vůbec, jemné vyšívání atd.)
74. A N ? Práce s velkými věcmi (s hrubými nástroji, s většími kusy desek, kovu, látky, kamene atd.)
75. A N ? Dělat práci, která hlavně opravdu zajímá, i když jest spojena s menším příjmem (tedy: oceňovat práci především podle její zajímavosti)
76. A N ? Dělat práci, která hlavně hodně vynáší, i když snad není sama o sobě tak zajímavá (tedy: oceňovat práci především podle výdělku, ježž skytá)
77. A N ? Míti stálé, zajištěné místo s malým platem
78. A N ? Míti nejisté místo s velkým platem
79. A N ? Mít vlastní živnost nebo podnik, dávat přednost zcela samostatné, na nikom nezávislé existenci, i když jest spojena s risikem
80. A N ? Být jako zaměstnanec v nějakém podniku nebo úřadě, za to však mít trvale zajištěnou existenci

*

Dotazník byl mnou sestaven pro *Ústav lidské práce* v Praze a jest určen k výzkumu zájmů, hlavně ve vyšších ročnících středních škol nebo u osob se vzděláním podobné nebo ještě vyšší úrovně. Otázkový materiál byl zčásti převzat z dotazníků již existujících²⁾, zčásti doplněn otázkami novými. V první části dotazníku (výčet různých povolání) jakož i v části druhé (výčet školských předmětů) nelze celkem uplatnit nějaká zvláštní hlediska výběru a třídění; neskytají tedy tyto části nic původního a zajíma-

²⁾ Literaturu a příklady viz u Fryera „The measurement of interests“, New York, 1931.

vého.³⁾ Jinak v části třetí a čtvrté, kde výběr a sestavu otázek jsem provedl podle zvláštních hledisek.

Všimněme si nejprve části třetí, která tvoří jádro dotazníku. Otázky zde nejsou vedle sebe kladeny libovolně, nýbrž v postupu jest určitý systém, a to následující:

Otázky 1—39 se většinou týkají zájmů, které by se snad nejlépe daly shrnouti souborným názvem *zájmů „ideových“*. Obyčejně se mluví o zájmech „intelektuálních“, přesněji vzato jest to však pojem příliš úzký. Kdo se odevzdaně zahloubává do nazírání sochařského díla nebo krásy květin nebo zaposlouchává do Beethovenovy symfonie, nemusí tak činiti a většinou nečiní z intelektuální zvidavosti. Jest však také povrchní a málo výstižné říci, že při tom jde pouze o *citovou „reakci“*. Není patrně pouhou floskulí, jestliže právě nejhlubší filosofové estetického vnímání vidí v něm intuitivní dobírání se hlubší ideje, ideje, která nemá co činiti s ostrou a abstraktní myšlenkou, produkovanou diskursivním intelektem, nýbrž spíše s praobrazy, postihovanými tím plněji a intimněji, čím více estetické vnímání nabývá formy extatického zření. Otázky 1—39 sondují ideové zájmy a činnosti v nejrůznějších jejich typických odstínech, včetně intelektuálních a teoretických v užším a opět těchto ideových v hlubším slova smyslu.

Otázky 40 až 59 se týkají zájmu o živého člověka, o lidské a společenské vztahy a činnosti jakožto něco bezprostředně žitého. V tomto smyslu *sociální směr zájmů* jest zajisté stejně podstatným motivačním ohniskem jako ideový směr zájmů a současně něčím od tohoto ideového odlišným, svébytným — přes různé styčné plochy.

Otázky 80—119 se týkají afinit k neživým věcem a zálib v praktických činnostech k nim zaměřených. Vše nasvědčuje tomu, že zde máme co činiti opět s velmi základním směrem zájmů, s *věcným směrem zájmů*, podstatně odlišným jak od ideového tak od sociálního zaměření. V tomto širokém rámci se otázky 80—119 rozpadají na menší skupiny, jež jako takové mají do jisté míry opět své oprávnění. To platí především o otázkách 80—89, jež sondují zájem o stroje, tedy mechanicko-konstrukční směr zájmů a do jisté míry to platí i o otázkách 110—119, které sondují sklony tvárné. Ostatní otázky jsou do této skupiny zájmů věcných začleněny opět v jiném smyslu. Jak totiž patrně, sondují otázky 100—109 — tvárné sklony předpokládaje — osobní afinity k různým materiálům, na nichž se mohou tvárné tendence uplatňovati. Vycházíme při tom ze zkušenosti, že v těchto afinitách se jeví namnoze vyhraněné typologické rozdíly; jsou na příklad osoby s výraznou zálibou v tvrdých, odpor kladoucích materiálech, zatím co jiné dávají naopak přednost materiálům v tom či onom smyslu lehce podajným, nebo zatím co opět jiným nejlépe vyho-

³⁾ Přes to jsem otiskl celý dotazník v doslovném znění jednak proto, aby čtenář měl úplný obraz, jednak proto, že další studie, které o výzkumu zájmů uveřejním, budou předpokládat, že čtenář má toto doslovné znění po ruce.

vuje určitá *synthesa resistence* a *podajnosti*. Jest pak *psycho-*
logicky krajně zajímavé a poučné studovati, jak tyto *afinity*
souvisí s hlubší strukturou a typem osobnosti, na př. s tím, zda
u ní převládají faktory volní nebo citové, nebo s tím, zda jde
o bytosti s robustní, pevnou a stabilní, nebo s jemnou, *diferenco-*
vanou, labilní, uvolněnou *psychofysickou* konstitucí atd.

Otázky 90—99 se týkají různých běžných manuálních činností.
Zařazujeme je do blízkosti věcného směru zájmů, ježto s nimi
do jisté míry, alespoň geneticky, souvisí. Ve svých primitivních,
vývojově raných formách jde zájem o věci většinou ruku v ruce
se zálibou v praktické manipulaci s nimi a hravým jich zhotovo-
váním.

Otázky 60—69 sondují desíti charakteristickými příklady
zájem o přírodu; ovšem nikoliv v estetickém, nýbrž věcném smyslu.
Chceme-li již samou lokalisací těchto otázek dáti výraz určité
předběžné psychologické koncepci o zvrstvení základních zájmo-
vých směrů, pak nebude patrně zcela neoprávněné umístiti tuto
skupinu — jak jsme učinili v našem dotazníku — na rozmezí
mezi sociální a věcný směr zájmů. Předpokládáme totiž, že se so-
ciálním směrem zájmů má zájem o přírodu společnou lásku k ži-
vému organickému, pro neestetisující zájem o přírodu jest však
charakteristické, že jest citlivý spíše pro hmotný než pro duševní
aspekt tohoto živého, organického, čímž by opět byla dána
spojovací linka k věcnému směru zájmů.

Mutatis mutandis platí něco podobného o ekonomickém směru
zájmů, který sondujeme otázkami 70—79. Uvažujeme-li ve smyslu
předběžné psychologické analýsy o základních, geneticky primár-
ních složkách ekonomického postoje, tedy nemůžeme neviděti
jejich souvislost se sběratelskými pudy, které jsou u zvířat
většinou úzce spřaženy s pudem výživy, zatím co u člověka jsou
již do značné míry od něho oddiferencovány v samostatný moti-
vační útvar.⁴⁾

Tato složka znamená opět určitý druh *afinity* k věcem. Vedle
toho jest však ekonomický postoj často spojen se zálibou v jed-
nání s lidmi, čímž jest dána do jisté míry opět spojitost se so-
ciálním směrem zájmů. I po této stránce jest však u typicky
„obchodního ducha“ charakteristické pronikání sociability a
věcného postoje. Pro pravého obchodníka jsou lidé a mezilidské
vztahy živlem, v němž rád plove; potud jsou v jeho postoji aspoň
některé složky pravé sociability, totiž potřeba družnosti, či, více
biologicky řečeno, pud stádný, vedle ochoty a pod.; mimoto jest
zde však i typická tendence, bráti člověka nikoliv jako subjekt,
jako jedinečnou bytost a osobnost, jako cíl,⁵⁾ nýbrž často jen jako

⁴⁾ Který ovšem v době akutní nouze o potravu rychle prozrazuje svoji
hloubkovou genetickou a dynamickou souvislost s pudem výživy. Podrobněji
o tom jsem pojednal v knize „Hlad. Příspěvek k analýse pudu“ (1937).

⁵⁾ Láska k subjektivitě druhého člověka, záliba v něm jakožto v jedinečné
a tudíž ničím jiným nenahraditelné bytosti a osobnosti, jakožto individuální

pouhý objekt, pouhý materiál, který má býti zpracován, jako prostředek k uskutečnění specificky ekonomických cílů; touto tendencí jest opět pro ekonomický postoj dán přechod od pravé sociability k věcnému a zvěčňujícímu postoji vůči skutečnosti.

Z dalších otázek části třetí možno uvést ještě otázky 150—159 jakožto skupinu, tvořenou vzhledem k určitému typickému směru zájmů, totiž vzhledem k zájmu o sport.

Zbývající, dosud neprobrané otázky jsou seskupeny spíše podle hledisek vnějškových. Tak otázky 120—129 se týkají záliby v některých charakteristických druzích práce, otázky 130—139 se týkají záliby v různých pracovních prostředích, otázky 140 až 149 a 160—169 se týkají různých zálib a zábav v užším slova smyslu.

Všimněme si nyní blíže čtvrté části dotazníku. Obsahově navazuje na část třetí, liší se od ní především formálně. Jak čtenář vidí, jsou zde sdruženy vždy dvě a dvě otázky, které se týkají činností nebo věcí svým charakterem protichůdných či polárně odlišných nebo aspoň v jistém smyslu kontrastujících. Účelem sdružování jest, dáti právě tímto kontrastem vyniknouti smyslu otázek; sdružením protiv si tyto mají vzájemně pomáhati k ostřejšímu vydefinování. Na př. v dvojici, dané otázkami 13 a 14: Kdyby otázka: „*Mít na lidi vliv bezprostředním stykem od jednotlivce k jednotlivci*“ stála sama o sobě, nemohl by si zajisté dotazovaný utvořiti tak přesný pojem o jejím smyslu a intenci, jako když jest sdružena s otázkou: „*Mít na lidi vliv přednáškami, tištěnými prohlášeními, přípisy atd.*“ Naproti tomu dlužno zdůrazniti, že účelem tohoto sdružování v našem dotazníku *není* — jak tomu při podobném sdružování v dotaznicích obyčejně bývá — donutiti dotazovaného k alternativnímu způsobu odpovědi. Jestliže jsou tedy na př. (otázky 22 a 23) proti sobě postaveny „*teorie*“ a „*praxe*“, neplyne z toho, že by se dotazovaný musel rozhodnout *buďto* pro teorii *nebo* pro praxi. Přes sdruženost otázek jest na každou z nich odpovídáno nezávisle, takže odpoví-li někdo, že tíhne spíše k „*teorii*“, není mu ničím zabraňováno, aby na př. také zájem o praktické obory nekvalifikoval jako velký. Důvod, proč při sdruženosti kontrastujících otázek ponechávám možnost nezávisle odpověděti na každou z nich, jest zajisté zřejmý: chci se tak vyhnouti zkreslování skutečnosti, k němuž může nezřídka dojíti, je-li dotazovaný nucen k alternativnímu způsobu odpovědi. Zajisté jsou na př. lidé, pro něž adekvátní odpovědí jest zdůrazniti jak svůj velký zájem o obory teoretické, tak svůj velký zájem o praktické činnosti. Proč by měl být fakt tohoto jejich všestranného založení zastírán resp. zkreslován tím, že by se měli rozhodnouti *buďto* pro teorii *nebo* pro praxi?

Potud o formální stránce čtvrté části dotazníku. Po obsahové stránce možno ji považovati za další rozvíjení nebo doplněk ma-

duši a mikrokosmu, jest nejhlubší a nejcentrálnější složkou sociálního směru zájmů.

teriálu části třetí. Do čtvrté části byly prostě zařazeny věci a činnosti, které se daly dobře sdružití resp. doplnit v kontrastující či polární dvojice. Ovšem vzhledem k tomu, že toto kontrastování jest současně i určitou pomůckou definiční, bylo též možno namnoze přejít zde k otázkám abstraktnějším, sumárnějším, obecnějším. Tak se stávají některé otázky čtvrté části doplňkem části třetí v určitém specifickém slova smyslu. Na př. u otázek 19, 20, 21 zřejmě sonduje otázka 19 sumárním, abstraktním způsobem, co bylo v části třetí sondováno celou skupinou otázek konkrétnějších, totiž věcný směr zájmů; podobně zase otázka 20 sonduje sociální, otázka 21 ideový směr zájmů. Jest tedy patrné, že v tom smyslu mají otázky čtvrté části namnoze hlubší metodické oprávnění. Psycholog, který bude zkoumat odpovědi určité osoby, může na př. kontrolovat, zdali odpovědi na konkrétnější otázky části třetí ukazují týmž směrem jako odpovědi na abstraktnější otázky části čtvrté, zda jest zde teď vnitřní shoda resp. důslednost v odpovědích nebo naopak zda jsou zde rozpory. Tak se odpovědi části třetí a čtvrté v jistém smyslu vzájemně kontrolují.

Tím jsme se však dostali od popisu otázek k problému jejich diagnostické spolehlivosti a hodnoty. To jest ovšem problém zásadní, vůči němuž má vše, co jsme zde dosud řekli, povahu předběžných a prozatímních úvah a hledisek. Jestli jsme na př. ve smyslu předběžného hlediska považovali určité odpovědi za symptomatické pro určitý, na př. sociální směr zájmů, tedy jde nyní o to, striktnějším způsobem oprávněnost tohoto hlediska dokázat. Tím se dostávám k fázi naší práce, o níž budu referovat v další části této studie.

A. Řezanina (Praha):

Diferencování žactva podle zájmů.

Velké školy, které vznikly jako přirozený důsledek kolektivní výroby a tím hromadění obyvatelstva do určitých středisk, nasetkaly se u nás s náležitým pochopením. Jejich organizace, odchylná od organizace škol s málo třídami, staví učitelstvo před problémy dosud nevyřešené.

Prvním úkolem velké školy je rozdělit žactvo jednoho školního ročníku do pobočných tříd. Na našich školách děje se tak po nejvíce mechanicky, buď podle abecedy, nebo podle bytu. Toto rozdělení má význam jen pro školskou administrativu, jinak ponechává nevýhody velké školy a nevyužívá její přednosti. U nás vidíme snahy diferencovat žáky podle školního prospěchu na velmi dobré, dobré a dostatečné.

V Trnavě na měšťanské škole měli jsme zavedenu diferenciaci žactva podle prospěchu v letech 1924—1930. Získané zkušenosti vedly nás však k rozdělení žactva do poboček podle jejich zájmů